

Woonlastenstijging meerpersoonshuishoudens

1998 – 2003 in kaart

De onlangs verschenen *Atlas van de lokale lasten 2003* bevat niet alleen kaarten met de veranderingen ten opzichte van het jaar daarvoor, maar (voor het eerst) ook voor een periode van vijf jaar. Gemeenten kunnen tarieven in het ene jaar flink verhogen, om ze het jaar daarna weer te verlagen. Een periode van vijf jaar geeft een meer structureel beeld van de tariefontwikkeling.

Een rechtstreekse vergelijking van de belastingtarieven in de jaren 1998 en 2003 heeft weinig zin. Op zijn minst moet worden gecorrigeerd voor de geldontwaarding. Wij gaan nog een stap verder en corrigeren de tariefmutaties voor de groei van het nominale beschikbare gezinsinkomen. Op deze manier wordt aangegeven in hoeverre huishoudens een groter of minder groot deel van hun beschikbare inkomen uitgeven aan gemeentelijke belasting. Het nominale beschikbare gezinsinkomen is van 1998 tot 2003 toegenomen met 29 procent. Hiervan is 19 procentpunt geldontwaarding en de rest een toename van de koopkracht. Naarmate huishoudens over meer inkomen beschik-

DR. M.A. ALLERS,
DRS. E. GERRITSEN en
IR. C. HOEBEN

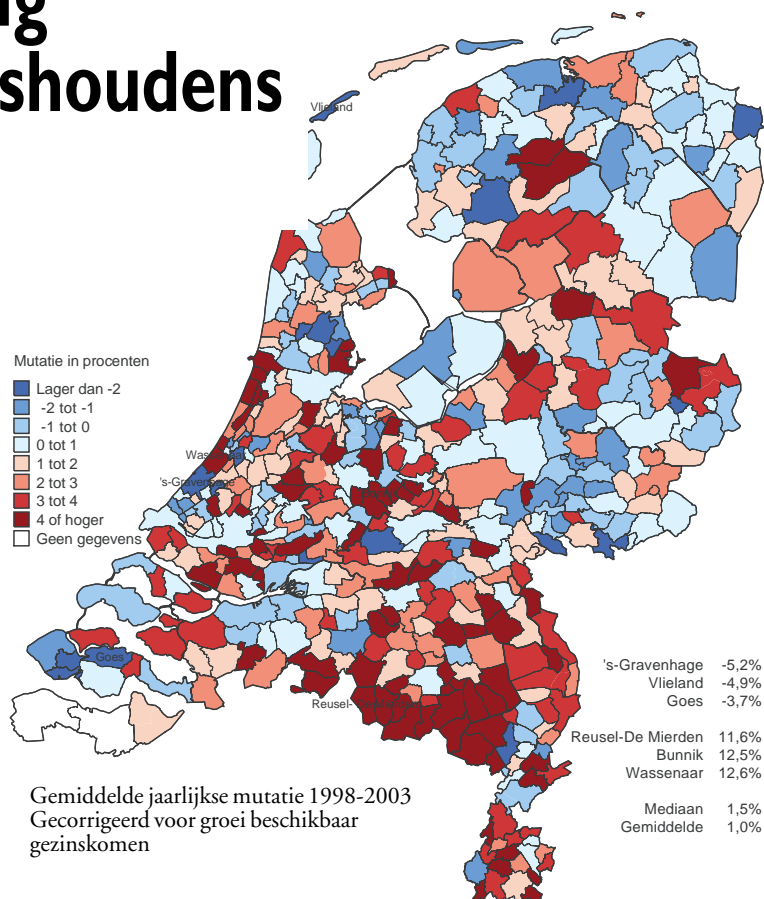
Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO),
Rijksuniversiteit Groningen

ken, geven zij meer uit, niet alleen door zelf meer aan te schaffen, maar ook door hogere eisen aan de overheid te stellen. Zo wordt ook van gemeenten steeds meer geëist, en daar is extra geld voor nodig. Door de tariefontwikkeling te corrigeren voor de groei van het beschikbare gezinsinkomen, kan worden nagegaan of de bestedingen aan lokale overheidsdiensten gelijke tred houden met de inkomensgroei.

OZB

Bij de OZB kijken we niet naar de tarieven, maar naar de aanslag voor een woning met een in de desbetreffende gemeente geldende gemiddelde waarde. In de loop van de beschouwde periode zijn de woningen opnieuw getaxeerd, waardoor de waarde flink toenam. De tarieven zijn toen verlaagd. Door naar de aanslag voor een gemiddelde woning te kijken, kunnen we een zuivere vergelijking maken.

Gecorrigeerd voor de groei van het

nominale beschikbare gezinsinkomen is de gemiddelde OZB-aanslag in de periode 1998 – 2003 gemiddeld 0,4 procent per jaar gedaald. In 271 gemeenten steeg de gemiddelde OZB-aanslag, en in 247 gemeenten daalde deze. De relatieve daling van de gemiddelde OZB-aanslag is opmerkelijk. De OZB is de enige substantiële gemeentelijke belasting waarvan de opbrengst vrij kan worden besteed. Wil een gemeente het voorzieningenniveau verhogen dan moet dit doorgaans uit een hogere OZB-opbrengst worden bekostigd. Wanneer de gemiddelde OZB-aanslag achterblijft bij de groei van de gezinsinkomens dan suggereert dit dat het lokale voorzieningenniveau niet evenredig meegroeit met de particuliere inkomens. Er zijn wat dit betreft echter grote verschillen tussen gemeenten.

De grootste gemiddelde jaarlijkse stijging vond plaats in Wassenaar (21 procent). Door het nieuwe verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds krijgen gemeenten

met relatief dure woningen sinds 1997 een lagere uitkering van het Rijk. Zij kunnen dit compenseren door meer OZB te innen. Wassenaar is één van de gemeenten die dit heeft gedaan. Verder is het zo dat gemeenten met lage tarieven procentueel vaak een grote stijging te zien geven.

De grootste dalingen vonden plaats in Den Haag en Geldermalsen (beide gemiddeld 10 procent per jaar). Dit zijn voormalige artikel 12-gemeenten. Om voor artikel 12 in aanmerking te komen zijn gemeenten verplicht hoge OZB-tarieven te hebben. Na van deze status te zijn verlost hebben deze gemeenten hun tarieven verlaagd of nauwelijks laten stijgen, waardoor ze achterbleven bij de inkomensgroei.

Reinigingsheffing

De reinigingsheffing (afvalstoffenheffing of reinigingsrecht) voor een meerpersoonshuishouden is gecorrigeerd voor de groei van de beschikbare gezinsinkomens van 1998 tot 2003 met gemiddeld 0,4 procent per jaar gestegen. 268 gemeenten verhoogden hun tarief in de beschouwde periode sterker dan de inkomensgroei, in 255 bleef het tarief bij de inkomensgroei achter. De kosten van de vuilverwerking zijn de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen, maar dit is slechts ten dele in de tarieven tot uitdrukking gekomen, doordat de kostendeckingsgraad is verlaagd van 82 tot 74 procent. Ruim een kwart van de kosten van de reiniging wordt nu dus uit andere bronnen gedekt.

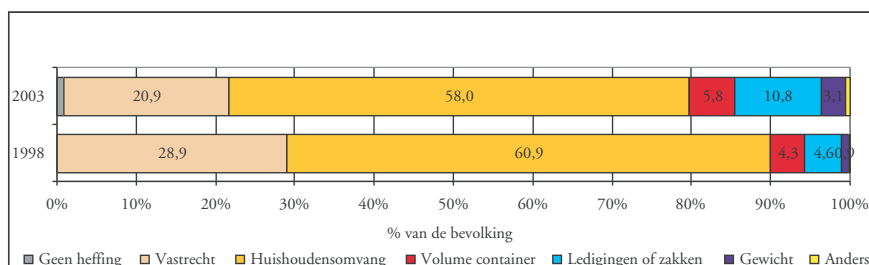
De grootste gemiddelde jaarlijkse stijging vond plaats in Beuningen (18 procent). Zes gemeenten kenden een gemiddelde jaarlijkse tariefverhoging van meer dan tien procent. Eemmond en Leiden hebben het tarief op nul gezet. Door de heffing niet af te schaffen is het eenvoudig deze desgewenst weer in te voeren. Afgezien van deze gemeenten vond de grootste gemiddelde jaarlijkse daling plaats in Didam (9 procent).

Gemiddelde jaarlijkse mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden, 1998-2003 *Gecorrigeerd voor de groei van het beschikbare gezinsinkomen (%)*

	Grootste daling	Gemiddelde	Grootste stijging
OZB-aanslag gemiddelde woning	-10	-0,4	+21
Reinigingsheffing	-9a	0,4	+18
Rioolrecht	-13a	1,4	+25
Woonlasten	-5	1,0	+13

a Grootste daling afgezien van gemeenten die de heffing afschaffen.

Tariefsystemen reinigingsheffing

De afgelopen vijf jaar vond een verschuiving plaats in de tariefsystematiek van de reinigingsheffing. Minder gemeenten hanteren nu een vastrecht of een tarief dat is gerelateerd aan de huishoudensomvang. Meer gemeenten kennen nu een tarief dat samenhangt met de inhoud van de vuilcontainer: hoe groter de bak, hoe hoger de aanslag. Verder passen aanzienlijk meer gemeenten dan in 1998 een vorm van diftar toe, waarbij het te betalen bedrag afhangt van de hoeveelheid aangeboden afval ('de gebruiker betaalt'). In 1998 had 5,4 procent van de Nederlandse bevolking met een dergelijk systeem te maken, in 2003 is dit opgelopen tot 13,9 procent. In de meeste gevallen wordt betaald per lediging of per aangeschafte speciale vuilniszak. Drie procent van de bevolking betaalt per kilo.

Rioolrecht

Meerpersoonshuishoudens zijn de afgelopen vijf jaar gemiddeld steeds 1,4 procent meer gaan betalen aan rioolrecht. Deze stijging is hoger dan die van de OZB-aanslag of de reinigingsheffing. Naar verwachting zullen ook de komende jaren een aanzienlijke stijging te zien geven, doordat een groot deel van het rioleringsnet aan vervanging toe is: 22 procent is 40 jaar of ouder. Verder is een aantal landelijke gemeenten nog niet klaar met het aansluiten van woningen in het buitengebied. Dergelijke kostbare aansluitingen hebben de kosten de afgelopen jaren ook al opgestuwd. Verder is

de kostendeckingsgraad van het rioolrecht (de mate waarin de lasten van de riolering worden bekostigd uit de opbrengst van het rioolrecht) opgelopen van 71 tot 74 procent.

In 330 gemeenten steeg het rioolrecht sterker dan het gezinsinkomen, terwijl 11 gemeenten een rioolrecht invoerden. In 162 gemeenten daalde het rioolrecht naar verhouding; negen hiervan schaften het rioolrecht zelfs af. Twintig gemeenten kennen in de beschouwde periode geen rioolrecht. Het rioolrecht is – gecorrigeerd voor de groei van het beschikbare gezinsinkomen – het meest verhoogd in het Limburgse Ambt Montfort (gemiddeld 25 procent per jaar). Haren (Groningen) verlaagde het tarief met gemiddeld 13 procent per jaar.

OZB, reinigingsheffing en rioolrecht minus Zalmsnip vormen samen de woonlasten voor huishoudens. Voor een meerpersoonshuishouden zijn deze woonlasten, gecorrigeerd voor de particuliere inkomensgroei, gemiddeld één procent per jaar toegenomen. Voor éénpersoonshuishoudens is de toename overigens kleiner: 0,8 procent per jaar. In 126 gemeenten bleven de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens achter bij de groei van het beschikbare gezinsinkomen, in 392 gemeenten stegen de woonlasten harder.

Inwoners van Den Haag zijn er financieel het meest op vooruitgegaan: zij betaalden jaarlijks gemiddeld 5 procent minder aan de gemeente. Dit komt vooral door de daling van het OZB-tarief. De OZB is ook verantwoordelijk voor de grootste stijger: Wassenaar met 13 procent per jaar. De kaart laat zien dat de grootste woonlastenstijgingen te vinden zijn in randgemeenten. Vooral in Zuidoost-Brabant is dit goed te zien (rond Eindhoven en Helmond).

De Atlas van de lokale lasten 2003 is te bestellen via 050 3637018 of www.coelo.nl.